

ЛЕВ ЛОТОЦЬКИЙ.

СМЕРТЬ ДОВБУША.



Народна Українська Бібліотека. — Ч. 6'

Лев Лотоцький.

◀ ▶

СМЕРТЬ ДОВБУША.

Поема.



Львів 1921.

Накладом книгарні А. БАРДАХА
Львів, ул. Краківська 1.

HARVARD UNIVERSITY
WIDENER LIBRARY

Baransky

З друкарні Кнолера і Сина в Перемишлі.

I

Світить місяць. По кімнаті
Ходить пан Пшилуцький. Часом
Як гадки над їм завзяті
Верх візнуть, тоді обцасом
О долівку вдарить з гуком
Що аж замок затрясєть ся
І розбуджений тим стуком
Дєсь слуга його візьметь ся
Тай питає: Ясний пане!
Чи ти кликав? — Та сей гляне
Враз на його лютим оком,
Що втіка одним він скоком.

II

Світить місяць. Сам з собою
Розмовля Пшилуцький каже:
Ні! Зійду ся ще з тобою!
Ще зігну тебе я, враже —
І на вколішках поставлю!
Одягну тебе в окупи!
Світ тобою ще розбавлю!
Завтра піду знов на лови,
Пане Довбуш! Капітане!...

Чей душі раз лекше стане!
 Чей наспіє моя днина,
 Й осміхнеть ся верховина! —

III

Аж слуга вбігає його,
 Та вже пана не питає
 Чи покликав, лиш до його
 Так відразу повідає:
 Там прийшов цей Дзвінка пане!
 Він про Довбуша щось знає...
 — Хай сюди йде, „лютріяне“!
 Чогож там він ще куняє?!
 Пан Пшилуцький обізвав ся,
 А слуга побіг скоренько,
 І небаром вже згинав ся
 Степан Дзвінка тут низенько
 Перед паном, мов лозина...
 Наче дуб він, та ось спина
 Так і гнеть ся до підлоги,
 Що лиш копнуть геть з дороги.

IV

— Щож Степане? Ге, ге! Знаєш?
 Гавру ти найшов медвежю,
 Де пан Довбуш пробуває?
 Ну кажи. Нову одержу

Тобі справлю! Дам дукати!
 Двацять битих! Сорок, хаме!
 Лиш щоб його міг спіймати,
 І впровадить в мої брами,
 Мов медведя у мотузї!
 Я вже з ним тут поговорю!
 Нїм повисне на галузї,
 Груди в його ще розпорю,
 Щоб поглянуть що там має!
 Як душа там виглядає
 У опришка, рад я знати!...
 А Степан став повідати:

V

— Моя жінка, Ксенька, пане
 На сморжі ходила нині...
 А сморжів лиш там дістане,
 Де грабина в верховинї,
 У корчах, та чепірната,
 Бо сморж сонця потребує...
 — Сто чортів на твого тата!
 Він зо мною „коверзує“,
 А про Довбуша нї слова!
 Говори, чи бачив його?
 — Стривай пане, буде мова
 І про його! Идем до цього!...
 Отже, пане, моя жінка,
 Як я є ось Степан Дзвінка,
 Замість сморжа в верховинї,
 Найшла Довбуша там нині!...

VI.

— Як? Кажиж раз — я вдурію!
 Як найшла? У торбу взяла?
 — Ні! Вона лиш його, змію,
 Там на груди колисала!
 — Закохалась в клятій збую?
 — Але де там! З переляку
 Пила пане цю отрую!
 Та він піде на гіляку
 За цю кривду! Закохав ся
 В моїй жінці аж по вуха,
 І відвідать обіцяв ся...
 Каже Дзвінка а пан слуха.
 Аж найшов у клубка нитку
 Й вповіда враз дуже швидко:
 — Жінку тут спровадь до мене!
 Й Дзвінка в мить до дому жене.

VII

— Ге! Ти гарна! Дуже гарна!
 З жаром пан Пшилуцький каже,
 І ця квітка звяне марно!
 Ти цю квітку клятий враже,
 Потоптав у верховині,
 Наче рожечку цю дику?...
 І це сталось нині? Нині?!
 Чогож ти не зняла крику?...
 Жінка Дзвінки осміхнулась,

И терен — очі у цій хвилі
 Запалали: Ах, яж була
 В верховині біля скелі,
 Що Чорнушкою звать люде!
 З ньої голос не добудесь,
 Тільки в скелю залїтає,
 Плаче, стогне, тай конає!...

VIII

Сталось вже! Га! Хай пропаде!
 Раз останний він упив ся,
 Між квіточками левади
 Твоїм чаром!... Він влюбив ся
 В тебе. Ксенько? — Чи я знаю?!...
 Може? Він казав, що любить!
 Та я чоловіка маю!...
 — Ця любов його погубить!
 Слухай Ксенько, ти убога...
 Гм! Не дуже так багата!
 Та, бач в тебе в дорога
 До джерела, де мож взяти
 Злота, кільки ти лиш схочеш!
 В тебе Ксенько, терен-очі!
 І уста немов з калини!
 Зваб його із верховини!...

IX

Стала Ксенька та думав...
 Пан сопе як віл той чорний,
 Й по кімнаті проходжавсь.

Часом стан її огорне
 Диким зором і всьміхаєсь,
 Мов той кіт, що взрів пташину,
 І до ньої закрадаєсь...
 Опісля потер чуприну
 І говорить: Слухай Ксенько!
 Певно Довбуш обіцяв ся
 І відвідать? Но! серденько!
 Він жеж в тебе закохав ся?!
 Ге, скажи, коли прибуде,
 Щоб пестити твої груди?
 Цілувати твої очі?
 Що! вже може цьої ночі?!...

X

— Ні! ні! каже гарна жінка,
 Він знаку ждять буде в мене,
 Що відіхав з дому Дзвінка...
 Аж тоді він вже прижене!
 — Ждять знаку? Гм! як до біса?!
 Шож за знак це має бути?
 Не кричать чей меш до ліса,
 Щоб твій голос міг зачути
 Він?... — А вже-ж ні! В нас умова
 Була инша! — Инша була?
 — Е! Я тільки пусті слова,
 Від вас, пане, досі чула!
 Скажу як вздрю гроші в жмени!
 — Дам, як він лиш з гір прижене...

— Ні! Я хочу зараз мати!
 — Кількож їх тобі би дати?...

XI

— Кілько має мені дати?
 Кілько взять мені за його?
 Як мені його продати?
 В серденька пита свого
 Ксенька й це її думання
 Заверта аж в темні гори,
 Де просив він о кохання
 Мов рибалка в лютім морі,
 Що вже тоне, потапає,
 Та глядить в русалки очі...
 Він цілуєчи не знає,
 Чи не стрілить хто з убоці
 В розкохані його груди?
 Чи любов йому не буде
 Враз і катом, що вбиває?
 Чи не смерть він обнімає?!...

XII

І думок цих чудна сила
 Несе її в полонину,
 Де вповів він: Моя мила!
 Ах, люблю аж до загину!
 Твій люблю я стан високий!

Цю гуцульську твою вроду!
 Зір палкий твій, а глибокий,
 Наче лискавка в негоду!
 Осьміх твій люблю жіночий,
 Що чарує і глузує,
 То морозить, то лоскоче,
 То сьміється, то сумує!
 Люблю твої терен-очі,
 Хоч смерть чигає з убочі!
 Хоч цілуючи не знаю,
 Чи не смерть я обнімаю!

XIII

Та ось золото бренькоче!
 Пан вже лічить гроші в скрини...
 Ксенька й слухати не хоче,
 Тих згадок із полонини!
 Зором диким лине в скриню;
 Приглядаєсь пальцям пана;
 Руку встромлює в кишеню. —
 Ксенька стала наче п'яна!
 В думці гроші вже рахує;
 У платочки завиває!
 Мов коралі десь купує...
 А тут пан ще повідає:
 Сто дукатів даю нині;
 А як втихне в верховині,
 Як там Довбуша не стане,
 Ще раз тільки ти дістанеш!

XIV

„Згода?“ — „Згода! Хай вже буде,
 Прошу пана... Ось умова
 В четвер як зорить лиш буде,
 На ярмарок до Косова
 Піде Степан... Пішлю його
 А сама остану дома,
 Ждать му любчика могого...
 Тоді хай прийде ваш Хома
 Враз з людьми — зажде у шопі;
 Я дам знак і він прилине
 І знайдець ся мов в окропі —
 На подвірю тут загине!“
 „Тож за три дні?“ — „Так, від нині
 Стане тихо в верховині!
 Дайте гроші.“ — „Тут їх маєш...
 Щож за знак? Чи памятаєш?“

XV

— Памятаю, Гень у лісі,
 Я смерічку тамки зломлю,
 І високо аж на стрісі,
 Верх даху її застромлю!
 Й знак буде уже готовий!
 Довбуш взрить його з далечі,
 Й після нашої умови,
 І він буцім то в утечі,
 Одинокий тут прибуде. —

— Одинокий? Що я чую?
 Не підуть з їм його люде?
 Але візьме бодай зброю?
 — Лиш топорець й злоту трубку!
 Він же йде пестити любку...
 — Вже не взрить він полонини!
 У обіймах любки згине!

XVI

Світить місяць. Під скалою
 Стоїть Довбуш. Задумав ся:
 Тут я вчора стояв з ньою!
 Тутки з ньою я розстав ся!
 Ах, як я її кохаю!...
 Я без ньої жить не можу!
 Та жаль серце роздирає,
 Як згадаю роздороже,
 Відкіля пішов я в гори
 На мандрівку цю криваву!
 Світ широкий мов те море,
 А я? ... я пішов в темряву!
 Ось зоріють її очи,
 Але й кров якась хлюпоче!
 Мов хтось стогне, ломить руки!
 Ах, як важко серед муки!

XVII

Світить місяць. У цій хвили
 Надійшов Чорній весь в зброї,

И каже: Вожде ми зловили
 Жида з дуткою отруї...
 Він торгує дурничками;
 Має арак і горівку,
 Та між його пляшочками,
 Ми найшли ось цю сопівку. —
 — То для пана капітана,
 Бо він любить в дутку грати!
 Сказав Жид до Слободяна,
 Що хотів від його взяти...
 Та Слободян взяв на силу,
 Заграв думку і в могилу,
 Вже покласти його можна!
 Ця сопівка не порожна!

XVIII

Світить місяць. Довбуш каже:
 Дай мені сопівку, брате!
 Коли душу біль заляже,
 Візьму, бачиш, на ній грати
 Ах цю думку, що грав, брате,
 Як у батька пас ще вівці!
 Буду отже умирати,
 При музиці, при сопівці!
 Дай сопівку й пусти Жида,
 Я його ще нагороджу!
 Бачиш прецінь, цей сновида
 Знає, що я жить не можу,
 І приніс мені сопівку,

Щоб скінчив я вже мандрівку!
 Щоб останний раз заграти,
 І в відгуці цім сконати!

XIX

Світить місяць. Степан Дзвінка
 Сів на приспі коло хати.
 Сплять вже люди. Спить вже жінка.
 Він не може чомусь спати!
 Ні, не може! Перед очи
 Лізуть йому чудні люди...
 Відігнати він їх хоче,
 А вони ось крають груди,
 Білі груди його жінки!
 Вже і серце теж добули
 І тарах ним! — Нема Дзвінки!
 Якось страшно всі загули,
 Аж злякав ся Степан Дзвінка.
 Та тут вийшла його жінка,
 Наче полотно те біла,
 І таке йому вповіла:

XX

— Гей! Степане! Ти здрімав ся?
 Приспав тебе холод ночі?
 В хаті лячно. Показав ся
 Мені Довбуш. Страшні очи

Були в його. Мав він раю
В самім серці. Кров стікала
Вся в колиску, на Оксану!
Ах, вона в ній потапала,
І почала плакати важко!
Ах, так важко, наче з болю!
Гей, Степане, мені тяжко!
Мов віщує щось недолю!
Якесь горе таке чорне,
Воно дитя нам загорне!
Віддай злото, хай щезає,
Бо ляк мене переймає!

XXI

На те Степан вповідає:
— Ти злякла ся його мари,
Що кріса вона не має,
Й не шукає собі пари!
Цить! Не бій ся! Йди до хати,
І клади ся там в постелю...
Тиж ось бачиш, держу чати;
Скоро прийде, я застрелю!
А стріляти я вже вмію!
В саме серце його вцілю!
Ось наладив вже „фузію“!
Хиба висіть ме він в гіллу,
Щоби спас ся тут від кари!
Йди-ж, не бій ся його мари,
Що кріса вона не має,
Й собі пари не шукає!

XXII

Світить місяць. Ксенька плаче —
 Ні не плаче, а сумує. —
 Схилилася й дитя спляче
 Так сердечно вже цілує...
 Тихо в хаті. Лиш ось в груди
 Горя того так багато!
 Привид якийсь! В хату люди
 Входять. Є теж її тато.
 Старець сивий. Простер руку
 Й немов каже: Візьміть люди
 Геть відтіля тоту суку!
 Хай і сліду тут не буде
 У тій хаті з тої суки,
 Де я вмер. Вона-ж у руки
 Взяла юдин гріш, заплату,
 Й осквернила тоту хату!

XXIII

Дрожить Ксенька, мов з осики
 Дрібне листє на прогони!
 Враз здаєть ся їй, що крики
 Залунали й чути дзвони!
 Десь із гір їх звук несеть ся,
 А такий він страх жалібний!
 До вікна немов хтось бєть ся
 Й кличе: Ах, який я бідний!
 Та не тому, що вбиває

Мене ворог і я гину!
 Серце жаль ось роздирає,
 Що я знаю, що причину
 Вона дала через зраду!
 Що з її я вини впаду
 Не в зеленій верховині
 А соромно на долині!

XXIV

Світить місяць. По обори
 Ходить Дзвінка і думає.
 То погляне в ясні зорі,
 То на землі він шукає
 Буцїм чогось. Відтак каже:
 Ге, ге! Тільки не вір бабі,
 Коли слізми очи маже!
 Вона любиться в тім драбі!
 Забула ся й розказала
 Про весїля з верховини!
 Тепер собі роздумала,
 Й знов за ним вже сука гине!
 Мене вона не змудрує!
 Ге, ге! Дзвінка ось чатує
 Немов пес коло отари!
 Га! не втїкнеш ти від карі!

XXV

Світить місяць. Самотою
 Пан Пшилуцький теж думає...

Вуси шарпає рукою,
 В кінци таке вповідає:
 Гм! сам прийде, каже баба!
 Але злоту трубку має!
 О! Я знаю того драба!
 Коли в трубку він заграє,
 Сто опришків нараз стане!
 Мов з землі вони візьмуться!...
 Смоляків пішлю „моспане“
 Там хоч двіста. Придадуться!
 Скрию в шопах, а як прийде,
 Вся дружина моя вийде!
 Я на чолі: Капітане!
 Тепер мій ти вже „моспане“!

XXVI

Зійшло сонце. Степан Дзвінка
 Не спав зовсім сьої ночі.
 Обід варить його жінка,
 А він в хаті щось бурмоче...
 Відтак каже: Мудра баба!
 В четвер на торг іти каже...
 Гм! Як піду — вона драба
 В мить покличе і розкаже,
 Що коїть ся... Остеречи
 Довбуша вона ще хоче,
 Щоб стеріг ся він в далечи...
 Але в мене в ще очи!
 Га! не здурить мене баба!

Я ще нині вбю тут драба!
 Вдам, що я йду нині з дому,
 А я в шопу, „шусть“ в солому!

XXVII

Зійшло сонце. Степан Дзвінка
 Пообідав й каже: Ксенько!
 Піду нині до Джебрінка,
 І не верну ся борзенько;
 Аж десь в вечір буду дома...
 Маю діло тамки в свата.
 Він плугами оре двома...
 Яб хотів його наняти
 На днів кілька тут до себе,
 Щоб поміг мені орати. —
 — Обійду ся я без тебе!
 Йди, як хочеш! — Пантруй хати!
 Те сказавши вийшов Дзвінка,
 Й позістала сама жінка,
 Лиш з донькою. Донька спала,
 Що стало ся і не знала. —

XXVIII

Зійшло сонце. Ксенька каже:
 Ой ні, дедю, я клянуся!
 Довбуш тутки не поляже!
 Ах! ще нині я звину ся,

Скочу в ліс, смерічку зломлю
 Й політичку ще привяжу...
 Відтак її в стріху встромлю,
 І тим теє я докажу,
 Що ще нині з полонини
 Прийде Довбуш! Прийде! прийде!
 Але тутки він не згине!
 Він живий відтіля вийде!
 Я його не дам на муки!
 Не дістануть його в руки
 Вороги. Раз-два звину ся,
 Й він не згине. Я клянуся!

XXIX

Зійшло сонце. Над верхами,
 Немов філі пливуть хмари,
 А із мраки, що долами
 Всьо сповила, якісь мари
 Виступають й линуть в гори.
 Доокіль їх обступили!
 Ні, гаї це! Ліси, бори,
 Що узгіря скрізь поврили...
 Світ збудив ся. Божа днина
 Осьміхаєсь, мов дитина,
 Що узяла ся із ночі,
 Й сяйво впало в її очи. —

XXX

Лиш у скелі! Боже! Боже!

Якісь люди сплять, хоч днина!
 Чи померли вони може?
 Ой ні, ні! Це ця дружина,
 Що лиш нічу оживає,
 А днем спить д' землі прибита!
 Хропїт страшний розлягаєсь.
 Сверка ватра неприкрита!
 Й кида іскри на дружину,
 Що спать лягла в ясну днину,
 На опришків, синів смерти
 Й сайво лє на їхні черти!

XXXI

Зійшло сонце. В темну скелю
 Ввійшов Довбуш. Став й думає.
 Смутним зором на постелю
 Дітий своїх споглядає...
 — Страшна постіль!... Діти! діти!
 Пощо ви на світ родились?
 Щоб тут в безвістях сивіти?...
 Й слези в його покотились,
 Мов горох, на ту дружину,
 Що спить в ясну божу днину,
 А лиш нічу оживає!...
 Не збудив їх і тікає.

XXXII

Ой тікає. Иде верхами,
 Аж на краю зупинив ся.

Став між смутними лозами
 Й на долину подивив ся...
 — Вона тамки! Десь вже встала!
 Може вийшла тепер з хати?
 Дров на рученьки набрала,
 Щоб обідець зготовати
 Степанови? Боже! Боже!
 Хтож мені ось, моя роже
 Обід нині ізготує?!...
 Не скінчив і в низ прямує...

XXXIII

Зійшло сонце. В гущавині
 Вже й зілячко в злоті сяє;
 Соловейко на калині
 Свою думку вже співає. —
 Лиш опришки не веселі!
 Вони сонця не злюбили!
 Як лягли тут в темній скелі,
 Сплять і доси не збудились.
 Аж Чорній ось надбігає,
 І кричить до них у скелю:
 Ви спите, а там вмірає
 Наш ватажко на весілю!
 У обіймах відьми-жінки!
 На подвірю гине Дзвінки!
 На подвірю!... Коло гною!...
 Аж тепер я сиротою!

XXXIV.

Щось враз в скелях застогнало!
 Сто опришків до Чорнії:
 Гей! Кажі бо, що там сталось?
 Задусила його змія?
 А Чорній жалібно мовить:
 Підглядав я капітана,
 Бо знав, що він щось готує...
 Отже, хлопці, нині зрана,
 Дивлюсь: Довбуш став на краю,
 І поглянув на долину...
 Я із гущі зазираю,
 Сліджу його без упину.
 І метнув ся він стрілою,
 Збіг із горба й стежечкою
 Пігнав просто до Кремінки,
 Де в хата того Дзвінки.

XXXV.

Я збіг низше в чепірнаті
 Корчі глою. Протер очі,
 І дивлю ся, а на хаті,
 Політичка там фуркоче
 У смерічці. Дивлюсь далі:
 Довбуш став вже коло хати;
 Замаячили коралі,
 Вони взялись цілувати...
 Він обняв її рукою,

Й раз у раз її цілує...
 Гарно тамки! Та я стою,
 Мов вріс в землю. Знай віщує
 Бабське діло все пригоду!
 Радше кинь її ти в воду!
 Кинь о скелю, хай щезає,
 Бо це смерть тебе кохає!

XXXVI

— Догадав ся! Вибіг Дзвінка.
 Вже не знаю, з відки — з шопи
 Мабуть таки. Кричить жінка.
 Я дивлю ся: йдуть ще й хлопцї
 З всіх усюдів. Тут загуло!
 Два, три стріли! Повалив ся
 Наш капітан. Й мов пірнуло
 Сонце в землю. Відгук врів ся
 В мою душу! Ксенька впала
 Біля його і ридає...
 Голову його підняла,
 І до грудий пригортає...
 Уся в крові! Ось вам горе!
 Зворухнулись мов те море
 Всі опришки і скричали:
 Будем похорон співали!...

XXXVII

Ще раз Довбуш втворив очи,
 Й дуже сумно вповідає:

— Ой настануть чорні ночі
 В верховині! Не заграє
 Там тримбіта вже ніколи!
 Вітер грать ме над верхами,
 Як на долах, в чорнім поли!
 Прийдуть люди з сокирами
 І тут вдаруть в сосни наші!
 Вони смутно ще озвуть ся:
 Ми вже братчики не ваші!
 І опришки розійдуть ся,
 Щоб орати в чорнім поли!
 Щоб не жити вже на воли!
 Це сказавши, затихає...
 Аж Чорній тут надбігає.

XXXVIII

Надігнав Чорній з сотнею
 Аж опришків. Враз загуло:
 Де є Дзвінка? Хай з змією
 Скінчимо! Щоби не було
 Земли кривди! Ще не сита!
 Хай із його кров потече! —
 Й верховина в сні сповита,
 Мов озвалась із далечи!
 Мов тримбіта десь заграла!...
 Довбуш встав, в гору підняв ся,
 Хоч і кров з його спливала,
 Й він мов явір колибав ся!
 Знать зачув братів він голос,
 І підняв ся ще мов колос,

Що упаде й піднімавсь,
Коли буйний вітер гравсь...

XXXIX

І поглянув він миленько
На опришків й каже: Діти!
Ах, умру я вже скоренько!
Тож возьміть мене й несіте
Там у гори, між соснину,
Й положіть мене на зіля,
Щоб здало ся, що не гину!
Що не смерть це, а весіля!
А і Дзвінки не вбивайте!
Хай живе він! Шкода крови!
Простіть йому! Не карайте!
Беріть мене! Я готовий!
І плачучи вони взяли
Свого вожда й прямували
Із ним просто в верховину,
Щоб у долі він не згинув.

XL

І враз вдарив хтось в дзвіниці
В дзвін великий, мов в пожежу,
А двірський трубач Гриницин,
На високу виліз вежу,
І заграв там на тривогу. —
Пан Пшилуцький в мить дружину
Зібрав й кинув ся в дорогу

За Довбушом в верховину...
 Й дивили ся гори з дали,
 На чудні ті лови дикі,
 Де не звірів здоганяли,
 А людий ось. Гули крики
 Здовж дорогою аж в в гори!
 Люди гнали мов те море,
 Щоб людий ловить для карі!
 Та пустив ся дощик з хмари.

XLI

Ой пустив ся. Впали сльози
 На смереки й на ялиці,
 І на смутні крайні лози,
 Що мов плачки-жалібниці
 Вийшли з ліса, з верховини...
 Ждуть Довбуша, а він мовить
 До Чорнія, та дружини...
 — Скорше діти, бо вас зловить,
 Й рід опришків згине в долі!
 А й Чорній до своїх мовить:
 Ано хлопці! Сини волі!
 По нашому! Хай нас ловить!
 Мов вітри якісь подули,
 Вони гнали й в мить пірнули
 Всі темряві, гень в далечи! —
 А й Пшилуцький собі кличе:

XLII.

— Ано, скорше! Дам дукати!

Гура! гура! Всі за мною!
 Щоб їх можна ще дігнати,
 Заки стануть за горою!
 Жваво люди! Вже не видно
 Тих псів! Щезли вже в темряві!
 Хай в дорозі він огидно
 Гине, а не в горах, в славі!
 Й дуднить земля під напором
 Двох дружин собі ворожих....
 Та опришки вже під бором!
 Присли хмари й сонце боже
 Сяйвом кинуло на лози!
 І заблисли рясні сльози!
 Мов зраділи жалібниці,
 Смутні лози красавиці!

XLIII.

— Ах спасибі! Мої діти!
 Каже Довбуш, — Верховину
 Ще раз виджу! Положіте
 На землі тут. Хай я гину
 В тім ось зілю, в тім барвінку,
 На синенькім тім коверци!
 Чей забуду я на жінку,
 Що й тепер ще мучить серце!
 Чей забуду на ті муки,
 Що розперли в мене груди!
 Як візьму ось в мої руки
 Цвіт барвінку, лекше буде!
 І плачучи вони зняли

З плечий вожда і поклали
 На коверчику з барвінку
 Й Степана всі кляли Дзвінку.

XLIV.

Та надтяг неначе хмара
 Пан Шишуцький з смоляками.
 — Беріть всіх їх! кличе. — Вара!
 Чорній мовить, — Перед вами
 Умирає Довбуш! Стійте!
 Ждiть аж вмере він! Аж потому
 Кров з дітий його ізпийте!
 Візьмете нас по одному!
 Бо тепер, се я вам кажу,
 Доки ще живе наш тато,
 На нас кинутись не раджу,
 Бо ось впалоб вас багато!
 А ти перший бородатий!
 Тому раджу ще заждати
 Аж умре він тут в спокою,
 Тоді підем всі з тобою!

XLVI.

Пан Шишуцький осьміхнув ся
 Й каже: Добре! Зачекаю!
 І до своїх обернув ся. —
 Аж тут Довбуш: Умираю!

Умираю, мої діти!
 Спасибі вам за прислугу!..
 І рукою торкнув цвіти,
 Чорнієви подав другу,
 Тай на віки замкнув очи. —
 Й немов гори застогнали
 В тім смерку посеред ночі!
 Так опришки заридали...
 Пан Пшилуцький відтак каже:
 Тепер кожнього ми звяжем
 Й мов медведів поведемо!
 — Ми ось з вами й так підемо!

XLVII.

Це Чорній так обізвав ся.
 Відтак дума, дума й каже:
 Коли з світом тут розстав ся
 Наш вже батько й нас не вяже
 Нічо більше вже з верхами!
 Ми оставимо вже гори,
 І підемо, люди, з вами!
 Та хай скочуть до комори
 Довбуша іще ті хлопці!
 Там є гроші! Є дукати!
 Кожний візьме по коробці,
 І принесе, щоб вам дати!
 Шкода гроший! Я остану
 Коло тебе тутки, пане,
 Закладником. Як же кажеш?
 — Як не вернуть, ти поляжеш!

XLVIII.

Так озвався пан Пшилуцький.
 А Чорній: Повернуть, пане!
 Я їх знаю. Ти Швадуцький
 Веди хлопців. Заки стане
 Сонце там ось край дуброви,
 Щоб назад був. Ідїть жваво!
 По нашому! Йди здоровий! —
 І махнув рукою в право.
 Та опришки добре знали,
 Що в Чорнія є на мисли;
 Вони його попрощали,
 Слїзми, що в очах заблисли.
 Й пішли вони в верховину,
 Що за ними й слїд загинув. —
 А Чорній взяв „непорожню“
 Дутку й пісню грав побожну.

XLIX.

Довго грав він. Жде Пшилуцький,
 Й дума: От ще будуть й гроші!
 Щоб звинув ся лиш Швадуцький!
 Але-ж гарний він! Хороший!
 Немов Довбуш він ось другий!
 Відтак глянув на Чорнія
 Й каже так собі з наруги:
 Заграй менї про Багрія,
 Що то смерть узяв до танцю,

Як вона прийшла по його!
 — Добре! каже Чорній, — Панцю!
 Грать му і про зуха того!
 Й грав він довго а весело,
 Докіль сонце не спустилось
 Над дуброву. Відтак каже:
 — Я скінчив вже клятий враже!

L.

Кинув ся мов звір Пшилуцький
 І скричав: Гей ти опришку!
 Ти здурив мене! Швадуцький
 Не поверне! — Возьми шишку
 Із сосни тут місто гроший!
 Каже Чорній і всьміхаєсь,
 — В його розум є хороший,
 Що зробити добре знає!
 А ось бачиш, та сопівка
 „Не порожна“! Я грав тому,
 Щоб скінчила ся мандрівка!
 Ідиж з „дулею“ до дому!
 Це сказавши простер руки
 Й скінчилися його муки!
 Сконав біля вожда свого,
 Бо вже жить не міг без йогого.



THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1911

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135



КНИГАРНЯ А. ВАРДАХА

У ЛЬВОВІ УЛ. КРАКІВСЬКА 1.

перучас

Житє святої Геневефи	М. 20—
Литерлеф З. Різвьяна ніч — Криниця трех мудрців	5—
Що говорила пророчня Михальда про ве- лику світову війну	„ 20—
Нові пісні і коломийки	„ 20—
Оповіданя вояни (зібрані з воєнного житя)	„ 25—
Веселі оповіданя і ворожби	„ 10—
Український флірт — забава товариська	„ 25—
Як писати любовні листи	„ 20—
Новий доповнений український сонник	„ 25—
Українські пісні (воєнні, рекрутські)	„ 20—
Великий воєнний сонник	„ 20—
Смерть Довбуша, поема	„ 15—

Є се прегарне оповіданє про славного ватажки розбійників, героя Карпат, що жив в половині XVIII столїтя. Прегарно змальовані тут любов Довбуша та послїдні хвилі його житя.